

Karénekes kiskaté

Közel ötven esztendeje foglalta össze a karéneklés legfontosabb szabályait, tudnivalóit Deák Bárdos György. A *Magyar Kórus* jelentette meg 1944-ben, Csizy Béla kedves rajzaival. „Mindenfajta énekkarok tagjai számára” szerkesztette egybe 99 szabályát és jó tanácsát a szerző (maga kitűnő pedagógus, avatott kóruskomponista, tanulmányok és szakcikkek írója), és a szerkesztő úgy véli, ma is érvényesek megállapításai. Mit ma is? Ma talán jobban, mint eddig bármikor! „Mindenfajta énekkarok” kedves tagjai! Olvassák figyelmesen Deák Bárdos György Karénekes kiskatéját. Ha valami magától értetődőnek, „fölslegesnek” tűnik, annál jobb – akkor Önök jó úton járnak, hogy kiváló karénekesek legyenek. Ha pedig valami újat, elgondolkoztató találnak e szabályok és jó tanácsok között, máris fényesen megérte e majd félszázados utánközlés. Hiszen nincs olyan kiváló karénekes, aki még jobbra nem válhatna, saját és énekkara javára.

(A szerk.)

Általános szempontok

1. Az énekkar nemcsak zenére tanít, tehát műveltséget nyújt - ingyen, hanem szórakoztat, társaságot ad, közösségi életre nevel és testi-lelki felüdülést is szerez.
2. Énekkarba járni senkinek sem kötelező.
3. Aki énekkarba jár, az önként veszi magára a karénekes jogait és kötelességeit.
4. Minden karénekes egyformán fontos tagja az énekkarnak.
5. A jó karénekes nem kíván előjogokat a maga számára
6. Minden énekesre szükség van, de senki sem nélkülözhetetlen.
7. Aki nem tud a közös munkába beleilleszkedni, nem való karénekesnek.
8. A jó karénekes az énekkart nagycsaládnak tekinti, így minden énekes társát testvérének.
9. Minden karénekes egyformán felelős az énekkar sikeréért.
10. Ha minden karénekes úgy gondolkoznék, hogy „nélkülem is fog menni az ének”, akkor minden énekkar beszüntethetné a munkát.
11. A jó karénekes a magyar dalkultúra apostola. Hivatásával missziót teljesít.
12. Egyházi énekkarban csak olyan egyének működhetnek közre, akiknek vallásos és feddhetetlen élete ismeretes, és akik az egyházi szertartásokon illedelmes és ájtatos magatartásukkal erre a szent tisztségre, melyet viselnek, méltókká válnak.

Rendtartás

13. A kórusetikett legelemibb szabálya a pontosság.
14. A későn járó a kórus homokzsákja: örökös akadály a közös munkában.
15. Ha komoly ok miatt késtél, feltétlenül igazold néhány szóval a késés okát az illetékesnél (karnagy, titkár stb). Ezzel egyúttal megbízhatóságodat és felelősségérzetet is igazolod.
16. A hiányzást is igazolni kell. Elég egy-két szó, de ennyi feltétlenül kell, hogy becsületes jó szándékokról a vezetőt meggyőzd.
17. A templom kórusán a fecsegés kétszeres bűn.
18. Ne intézkedj az énekkarban önhatalmúlag, mert esetleg keresztezed a vezető szándékait.
19. Énekkari tagra sohase tégy sértő megjegyzést, sem nyíltan, még kevésbé a háta mögött.
20. Minden sérelmet (de indítványt, ötletet stb. is) először a vezetőnek jelentsd be, lehetőleg négy szemközt.
21. Ellenségeskedést szítani az énekkarban: ezért kár kórusba járni! Az intrikus személye ügyis kiderül, s könnyen lehet, hogy nem azt zárják ki a kórusból, akit szeretnél, hanem téged.
22. Ha a vezető ellen van kifogásod, azt egyenesen neki mondd meg. Sokkal szívesebben veszi, mint ha mástól tudja meg, hogy áskálódtál ellene.
23. A jó karénekes nem sértődik meg minden csekélység miatt.
24. Sohase fenyegetőzz azzal, hogy „...akkor kimaradok az énekkarból”. Aki ilyen gondolattal jár kórusba, az legjobb, ha be se lép oda. Ez különben sem fenyegetőzés, mert egyedül csak le fogod megbánni.
25. Bármilyen okból is lépsz ki a kórusból, okvetlenül jelentsd be a vezetőnek, ha csak egy sorban is. Nincs nagyobb neveletlenség, mint szó nélkül faképnél hagyni egy kórust, melynek előnyeiben esetleg évekig részesültél.
26. Saját kórusodról vagy jót, vagy semmit.
27. Énekkarodban sohase dicsekedj kevésbé lehets társaid előtt jövedelmeddel, állásoddal stb.
28. Ne kritizáld énekes társaid öltözetét, szegénységét stb., mert könnyen lehet, hogy a karvezető így válaszol kifogásaidra: „Nagyon örülnék, ha a kifogásolt tag helyett egy másik: zeneileg képzett, jó hangú, megbízható és állandó tagot hoznál”. Vállalkozol erre?
29. Ha hónapokig nem jártál az énekkarba, nem illik akkor jönnöd először, amikor éppen kirándulást, bált stb. rendez a kórus.
30. Ne különülj el az énekkarban, de ne is akarj mindenáron középpont lenni.
31. Ne hidd, hogy mindenki csak téged figyel a kórusban.

32. Ne várd, hogy a vezető csak veled foglalkozzék (pl. kirándulásokon stb.). A jó énekkarban a közösség szelleme uralkodik.
33. Nem a karvezetőnek énekelsz, hanem a közönségnek, templomnak, egyesületnek, üzemnek, iskolának – és magadnak.

Az éneklés

34. Csak derős lélekkel lehel igazán szépen dalolni: ezért mikor énekelsz, tedd félre gondjaidat.
35. Éneklés előtt lehetőleg ne végezz nehéz fárasztó testi munkát.
36. A templomi énekes ne az utolsó pillanatban érkezzék a kórusra. A lépcsőn való felsietés után percekig nem jut levegőhöz, s képtelen lesz énekelni.
37. Sohase erőlködj éneklés közben, az összes izmok, különösen a nyakon, lágyak maradjanak.
38. Ne rezged a hangodat. Nem szép!
39. A testmozgás is fölösleges éneklés közben: a fej, a vállak stb. ne rezegjenek.
40. Egyenesen állj vagy ülj, amikor énekelsz. Ne támaszkodj hátra. Mindkét talpad érje a földet, ezekkel támaszd meg a testedet.
41. Ne akarj hangoddal úgy kitűnni a többiek közül, hogy korábban kezded az éneket vagy tovább húzod a végén a kelleténél.
42. Sohase állj vagy ülj úgy a kórusban, hogy ne lásd a karnagyot, vagy ő ne lásson téged.
43. Kezdésnél és befejezésnél feltétlenül nézz a vezetőre. Egyébként is minél többször.
44. A jó énekesnek sohasem „hallatszik ki” a hangja a kórusból.
45. A jó énekkarban nincsenek „vezető énekesek”, hanem csak szólamok.
46. Az igazi énekes nem vár a szomszédjára, mikor el kell kezdeni az éneket.
47. A halk éneklést sohasem úgy oldjuk meg az énekkarban, hogy egyesek egyszerűen elhallgatnak, hanem mindenki énekel ugyan, de halkan.
48. Az erős éneklés sohase legyen kiabálás, még kevésbé ordítózás.
49. Ne akarj szólózni.
50. Igyekezz az énekkari műveket kívülről is megtanulni.
51. Zeneelméleti tudás nélkül nincs jó karénekes.
52. Minden alkalmat ragadj meg, hogy más kórusokat is meghallgass.
53. Idegen nyelvű kórusművek szövegét fordítsd le magadnak.
54. Ne fintorgasd az arcodat, ha valamelyik szólam hibáz. A vezető tudja a legjobban, hogy hiba történt, ő a hivatott rá, hogy kijavítsa azt.
55. Vigyázz a torkodra, tüdődre. A karénekes egészsége nemcsak a magáé, hanem a kórusé is.

Az énekpróba

56. Az énekpróba elsősorban tanulás és munka, s csak azután szórakozás.
57. Énekpróba közben fecsegni: a legnagyobb bűn a kórus ellen!
58. A közbeszólás illetlenség. Ha fontos és közérdekű mondanivalód van, kézfeltartással jelezd.
59. A nem-éneklés szabotázs! A legvisszataszítóbb dolog ilyesmivel adni kifejezést nemtetszésednek. Olyan fegyelemsértés, mintha a menetelő hadsereg egy katonája egyszerűen kiállna a sorból.
60. A legnagyobb neveletlenség kinevetni a másik szólamot, ha hibáz. Azért vagyunk próbán, hogy a hibákat kijavítsuk, nem pedig, hogy kinevessük.
61. A kölcsönös tisztelet azt parancsolja, hogy amíg az egyik szólam próbál a többi figyelemmel és csendben várja, míg rá kerül a sor.
62. A jó énekes figyelemmel kíséri a másik szólam próbáját is, mert sokat tanulhat belőle (belépések stb.); időt takarít meg a karvezetőnek, hogy ne kelljen sokszor ugyanazt minden szólamnak külön-külön megmagyaráznia; bármely pillanatban az ő szólamát is bevonhatja a vezető a próbába, s ha azt sem tudja, hogy hol tartanak s miről van szó, megint csak időt fecsérelné.
63. Csendben várd be, míg a másik szólam próbál. Neked sem fog jól esni, ha éneklés közben fecsegnek a hátad mögött vagy kötőtökkel zörögnek stb.
64. Ha már elkéstél, a legnagyobb csendben, és észrevétlenül foglalj el helyedet. Ne tetézd hibádat azzal, hogy másokat is megzavarsz a munkában.
65. A próbateremben a dohányzás szigorúan tilos.
66. Csak tiszta lehelettel jöjj a kórusba. Nincs szörnyűbb, mint mikor szomszédod két órán át kénytelen a bor vagy fokhagyma szagát eltűrni.
67. Azért jársz énekkarba, hogy énekelj. De ha fáj a torkod és mégsem akarsz elmaradni az énekpróbáról, mondd meg előre a vezetőnek, hogy ma nem tudsz énekelni, mert mi sem zavarja jobban a karnagyot, mint mikor azt látja, hogy egy énekese nem énekel, s nem tudja, hogy miért.
68. Próba, hangverseny stb. végén a kottáidat ne hagyd szanaszét dobálva és ott nyitva, ahol éppen abbahagytad az éneket, hanem becsukva és egy helyre tedd le az összeset.
69. A jó karénekes rendszeresen jár énekpróbára.
70. Csak a rendszeres énekpróba-látogatás tesz valakit jó karénekessé.

A szereplés

71. Az énekes számára a szereplés kezdetét jelző időpont mindig legalább egy negyedórával korábbi időt jelent.
72. Szereplés előtt ne kezdj vitába senkivel sem a kórusban. A jó énekes próbaköve: a közösség érdekében háttérbe tudja szorítani önmagát.
73. Szereplés előtt sohase terjessz valami „szenzációs” hírt az énekesek között, mert ha felkavarod a kórus nyugalma, könnyen veszélybe kerülhet a siker.
74. Szereplés előtt és a szünetben az énekkar minden tagjának együtt kell maradnia. Hányszor előfordult már, hogy a koncert szünetben az énekesek szanaszét szaladtak: ismerőseik üdvözlésére, egy cigarettára stb., s mire folytatni kellett volna a műsort, az énekkar nem volt sehol. Mintha a zongoraművész ujjai tíz felé szaladnának, s úgy kellene azokat újból megkeresnie, hogy folytathassa játékát.
75. A dobogón álló énekesnek minden mozdulatát ezer kritikus szem figyeli.
76. Ne fészkelődj a dobogón, ne beszélj a szomszédoddal, s a felvonulás szabályait tartsd be.
77. Ne integess a dobogóról a közönség soraiban helyet foglaló ismerőseidnek.
78. Ha – Isten ments – leejtjed a kotládat, nehogy lehajolj érte!
79. Ha valaki hibáz, meg se mocsanj! Lehet, hogy észre sem vették...
80. A közönség nagyobb része a külsőségekből fogja megítélni az énekkar fegyelmezett voltát, s részben igaza is van; a jó énekes nagyszerűen tudja magát fegyelmezni.
81. A dobogón állva ne bújj el a kottád mögé.
82. Éneklés előtt ne egyél diósat, ne igyál hideget.
83. Nem az áll a dobogón az első sorban, aki régebbi énekes vagy jobban tudja a dolgát, mint a többi, hanem akit a karvezető oda állít. Ősi szabály, a kisebbek elöl, a magasabbak hátul. A sorrend tehát nem a rangsor kérdése, hanem pusztán a testi magasságé.
84. A jó énekes sohasem mondja azt: „Én ezt úgyis tudom, nekem nem kell próbára járnom”. Vajon engednek-e olyan futballjátékost részt venni a döntő mérkőzésen, aki hónapokig távol volt a tréningtől?
85. Az énekes, aki hetekig nem járt az énekkarba s csak a szereplés előtti egy-két próbán vesz részt, hasonló ahhoz, aki a száguldó vonatra akar felugrani.

A kotta

86. A jó énekes az énekkar vagyónára, elsősorban a kottákra a legnagyobb gonddal vigyáz. Hiszen végeredményben a sajátjára vigyáz ez által: övé a kotta, ő énekel belőle.
87. A kotta a legjobban a kihajlítás által romlik:
88. Tilos a kottákat gyúrni, számárfülezni, nyálazni (betegségterjesztés – hiszen legközelebb más kezébe kerülhet ugyanaz a kotta), összefirkálni és a földre ejteni: ettől piszkolódik a legjobban.
89. Ha el akarsz vinni kottát, feltétlenül szólj a vezetőnek (kottatárosnak stb.), és adj elismervényt róla. Így nem kerülsz gyanúba a kotta eltűnése miatt, másrészt a vezető előtt szorgalmadat is bizonyíthatod.
90. Ha kölcsönvettél kottát az énekkarból, a legközelebbi alkalomkor feltétlenül hozd magaddal, mert szükség lehet rá. Legfeljebb újból elkéred.
91. A kölcsönvett kottát ne használd tízórapapírnak. Épp oly tisztán és gyűretlenül hozd vissza, mint ahogy elvitted.
92. Éneklés közben a kottát úgy tartsd, hogy ha bele is nézel, látómeződbe a karvezető mozdulatai feltétlenül beleessenek.

Az öltözék

93. Énekléshez kényelmes ruhát vegyél fel. Szoros öv, magas vagy szűk gallér ne legyen rajtad.
94. Kerüld a feltűnő és kihívó öltözéket.
95. Hányszor látjuk azt, hogy éneklés előtt a férfiak valósággal nekivetkőznek: leveszik a nyakkendőt, kigombolják a gallért stb. A helyes öltözék és helyes éneklés mellett teljesen fölösleges magunkon bármit is kigombolni.
96. Akármilyen meleg van a templom kórusán, ott nem illik ingujjra vetkőzni.
97. Énekesnők ne jöjjenek a templomi kórusra túlságosan kivágott ruhákban.
98. A dobogón is fontos az egységes öltözék. Ha egyszer csokornyakkendőben egyeztetek meg, ne fitogtasd az egyéniségedet azáltal, hogy egyedül csak te veszel fel hosszú nyakkendőt.
99. A nők ne akarjanak azzal tündökölni az énekkarban, hogy minden próbára más ruhában jönnek el.